

ნატო ქიქავა
ციცი ცინცაძე
თამაზ ფუტკარაძე

**ხელმარდიანი ოსტატი
მუზეუმ „ბორჯღალოს“ შემოქმედი**

საქართველოში ბევრი მუზეუმი, მხარეთმცოდნეობითი, ეთნოგრაფიული, არქეოლოგიური და ა. შ. მაგრამ არც თუ ისე ბევრია კერძო მუზეუმები. მათგან გამორჩეულია ბათუმის ცენტრიდან რამდენიმე კილომეტრში, ხელვაჩაურისაკენ მიმავალი ცენტრალური გზატკეცილის მარჯვენა მხარეს, შარაშიძის ქ. 14-ში სამი ათას კვადრატული მეტრის ტერიტორიაზე **განფენილი სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს მოსახლეობის ყოფისა და კულტურის (ეთნოგრაფიული) მუზეუმი**.

ამ მუზეუმის სულისჩამდგმელი, შემქმნელი და დამფუძნებელი ქედის მუნიციპალიტეტის ერთ-ერთ ღამაზ სოფელში დაბადებული თვითნასწავლი ხელოვანი, ხეზე კვეთის ოსტატი, საქვეყნოდ აღიარებული პიროვნება, შესანიშნავი ადამიანი და საუკეთესო, ერთგული მეგობარი **ქემალ თურმანიძეა**, რომელმაც ბავშვობის მოგონებებთან ერთად მშობლიური ქვეყნისა და მისი ერთ-ერთი კუთხის – სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ისტორია ერთ მუზეუმში ჩაატიო.

სიმბოლური შინაარსის შემცველი სახელიც მორგებულადაა შერჩეული. მუზეუმის შემოქმედმა მას „ბორჯღალო“ დაარქვა. მუზეუმის სპეციფიკა კიდევ იმაში მდგომარეობს, რომ იგი არის ერთი კაცის შექმნილი. იგი არატრადიციული, ინტერაქტიული სამუზეუმო დაწესებულებაა. შემოქმედი წლების განმავლობაში ეძიებდა, შრომობდა, აგროვებდა ყოფისა და კულტურის ამსახველ ექსპონატებს. ხეზე

კვეთილობის სიყვარული ქემალს ბაბუისა და მამისგან გამოყვა. ბავშვობიდან შეეძლო ქემალს სამასაღე ხის შერჩევა მისთვის საჭირო ნივთის დასამზადებლად.

მუზეუმისათვის ქ. თურმანიძეს არც შენობა ჰქონდა და არც ექსპოზიციისათვის საჭირო ფართი. თავდაპირველად, ძველ ბათუმში, იტალიურ ეზოში ჰქონდა პატარა სახლ-სახელოსნოში გამოფენილი ექსპონატები. ექსპოზიციისათვის სივრცე ძალიან პატარა იყო და ამავე დროს მოუხერხებელიც, თუმცა ვიზიტორების ნაკლებობას იგი არასდროს განიცდიდა. ქემალ თურმანიძემ თავისი პრინციპულობით, თავდაუზოგავი შრომით, შეუპოვრობით იმუშაინდელ პოლიტიკოსთა გაქცევებული გულის მოღბობაც შეძლო და ბოლოს და ბოლოს მუზეუმისათვის გამოუყვს შესაბამისი ფართი, რომელიც სახელმწიფოსაგან სიმბოლურ ფასად – ერთ ლარად შეისყიდა. არც თუ ისე დიდი ხანია, რაც სა-

ხეში გამოკვეთილი „ხორუმი“

მუზეუმო ექსპონატები გადაიტანა ახალ სივრცეში, რომელიც დღეს აჭარის საეზიტო ბარათად იქცა. მის მიერ შექმნილი და მოძიებული ექსპონატები რაოდენობრივად ისე გაიზარდა, რომ შესაძლებელი გახდა მუზეუმის გახსნა.

ქემალ თურმანიძის შვილებმა – ფინანსისტმა გვანცამ და ინგლისური ენის სპეციალისტმა თამთამ შესანიშნავად აითვისეს მამის პროფესია, მიატოვეს სამსახური და დამსახურებულად დაიმკვიდრეს ადგილი ამ შესანიშნავ დაწესებულებაში. გვანცამ თავი დაანება ბანკში მუშაობას და გიდობა დაიწყო, მოგვიანებით

კი ფინანსები და ბუღალტერია ჩაიბარა, თამთა რეკლამირებას უწევს მუზეუმს და თანამშრომლობს უცხოურ ტურისტულ სააგენტოებთან.

სამუზეუმო ექსპონატების მოძიება ქემალ თურმანიძის მრავალწლიანი შრომის შედეგია. ამ საქმეს მან შეაღია თავისი ცხოვრების ოთხი ათეული წელი. 1980-იანი წლების დასაწყისიდანვე გაუჩნდა მუზეუმის გახსნის იდეა, თუმცა საბჭოთა პერიოდში ამის განხორციელება შეუძლებელი იყო. ხეზე კვეთის საუკეთესო ოსტატი ქ. თურმანიძე მოთმინებით,

რუღუნებით ქმნიდა, ეძიებდა და თავს უყრიდა უნიკალურ მასალებს. თავდაპირველად ხის ნაკეთობების შეგროვება დაიწყო, შემდეგ სპილენძის ნაკეთობათა შეგროვებასაც მიჰყო ხელი. შესაბამისად დაუგროვდა საკმარის რაოდენობის ეთნოგრაფიული ნივთი. გამოჩნდნენ მათი დათვალიერების მსურველნიც, რამაც ქ. თურმანიძეს პატარა სივრცეში მათი გამოფენის სურვილი აღუძრა.

დღეისათვის მუზეუმში ოთხი ათასზე მეტი ექსპონატია, რომელთა აბსოლუტური უმრავლესობა ან მის მიერაა შესყიდული, ან საკუთარი ხელით დამზადებული.

საექსპოზიციო დარბაზებში ტრადიციულ-ყოფიტი კულტურის ამსახველი ექსპონატები ნუმისმატიკურ მასალებთან და არქეოლოგიურ არტეფაქტებთან ერთად დინამიკაშია წარმოდგენილი. მუზეუმის ინფრასტრუქტურა მნახველს აძლევს აჭარის მოსახლეობის ტრადიციული კულტურის შესახებ ობიექტური შეხედულების ჩამოყალიბების შესაძლებლობას.

მუზეუმში ვიზიტორს შეუძლია ნახოს სამეურნეო ყოფის – მემინდვრობის, ზოგადად მიწათმოქმედების, მესაქონლეობის, ხალხური რეწვის სხვადასხვა დარგები, მატერიალური კულტურის, ოჯახისა და საოჯახო ურთიერთობის ამსახველი ექსპონატები.

დარგობრივ კუთხეებს თან ერთვის შესაბამისი მუსიკალური გაფორმება. ვიზიტორთა განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს რეგიონისათვის დამახასიათებელი მატერიალური კულტურის ამსახველი მონაცემები, საცხოვრებელი და სამეურნეო ნაგებობების, ასევე რელიგიური დაწესებულებების მაკეტები, ე.წ. ტოლერანტობის სახლი, სახალხო მეურნეობა, ყოფითი ცხოვრება და ა. შ.

ფოლკლორული მუსიკის თანხლებით წარმოდგენილია ადამიანების საქმიანობის სხვადასხვა სფერო შესაბამისად გამოწეობილი მანეკენებით, სამუშაო გარემოთი და იარაღ-ინვენტარით. 1900-ნი წლების ცხოვრება მუზეუმში 62 მანეკენითაა წარმოდგენილი.

ყველა პროფესიის მანეკენი შექმნილია ქ. თურმანიძის ხელითა და მისი ხელსაწყოებით, შესაბამისი სამოსითა და გარემოთი. მნახველი ეცნობა აჭარელი მეთამბაქოეების, ღურგლების, თერძების, მჭედლების, მეფუტკრეების, გუთნისდღების და სხვათა საქმიანობის, ტრადიციული ცხოვრებისა და ყოფის საკითხებს.

არაორდინალურია მუზეუმი თავისი ინფრასტრუქტურით. აქ არის როგორც ღია, ასე დახურული სივრცეები, გამწვანებული ეზოები და სავალი ბილიკები. მუზეუმს ბუნებრიობას მატებს 9 მეტრის სიმაღლის ჩანჩქერი.

უცხოელი ტურისტები მუზეუმში

მნახველს შეუძლია აქ მიიღოს არა მარტო ესთეტიკური სიამოვნება, არამედ შესანიშნავად გაატარონ დრო, გაერთონ, გადაიღონ ფოტოები.

მუზეუმში დაცულ ექსპონატებს შორისაა ორასწლოვანი ხალიჩა. მასზე ამოქარგულია მოქსოვის თარიღი, 1812 წელი. ბევრი იყო ამ ხალიჩის შესყიდვის მსურველი საუკეთესო ფასად, მაგრამ ყველანი უარით გაისტუმრეს. ქემალის შვილი გვანცა ამაყობს მამით, რომელმაც მთელი მისი დანაზოგი, ცხოვრების ოთხი ათეული წელი მუზეუმის შექმნას მიუძღვნა და ყოველგვარი სპონსორის და გრანტის გარეშე შექმნა უნიკალური მემკვიდრეობა, რომელიც სრულად გამართა ოთხ წელიწადში და დღევანდელი სახით ექსპლოატაციაში 2016 წელს შევიდა. მუზეუმში იმდენად თვალსაჩინოდ და ნათლადაა წარმოდგენილი ექსპონატები, რომ უცხოელ ტურისტებს (რომლებიც მრავლად არიან სხვადასხვა ქვეყნებიდან: ბალტიისპირეთის სამივე ქვეყანა, არაბული ქვეყნები, ისრაელი, ბელორუსია, უკრაინა...) ექსკურსიამძღოლის გარეშეც კი შეუძლიათ ყველაფრის გაგება.

დღეისათვის ქემალ თურმანიძის მუზეუმი „ბორჯღალო“ ბათუმის სავიზიტო ბარათია. აქ წარმოდგენილ ექსპონატებში ხელგამჩნევ და მარჯვენაკურთხეული ოსტატის სულია ჩაქსოვილი. მუზეუმის დაარსებით მისმა შემოქმედმა უდიდესი წვლილი შეიტანა რეგიონის კულტურულ-საგანმანათლებლო საქმიანობისა და ტურიზმის განვითარებაში, რასაც ადასტურებს მუზეუმის ყოველდღიურად მზარდი რეიტინგი. Tripadvisor-ზე მუზეუმი ყოველთვის მაღალ შეფასებებს იმსახურებს. მუზეუმის მომავალი წარმატებებისა და შემდგომი განვითარებისათვის საჭიროა როგორც ადგილობრივი ხელისუფლების ზრუნვა, ასევე ბიზნესწრეების ყურადღება.